

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเกี่ยวกับหลักการพูดในคัมภีร์พระไตรปิฎก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยประเภทการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) กำหนดหัวข้อประเด็นในการวิจัยตามแนวคิดแบบจำลองการติดต่อสื่อสารของฮาโรลด์ ดี. ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) ซึ่งได้แก่ การศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับ ผู้พูด สารที่นำมาใช้สื่อสาร ภาษาที่ใช้ในการพูด สื่อสาร ผู้ฟัง และผลของการพูด เพื่อนำมารวบรวมเป็นองค์ความรู้เรื่องวาทศาสตร์แนวพุทธ ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

การพูด คือ การเปล่งถ้อยคำแสดงให้รู้ความหมายด้วยวาจา และกิริยาท่าทาง โดยผู้พูดต้องมีเจตนา ตรึก และตรองก่อนจึงจะเกิดถ้อยคำได้

ความสำคัญของการพูด ก็คือ บุคคลจะสุขหรือทุกข์ สาเหตุอย่างหนึ่งมาจากการพูดของตนเองและคนอื่น ทั้งโดยจงใจและไม่จงใจ และบุคคลจะเสื่อมหรือเจริญขึ้นอยู่กับการพูดของตน

ผู้พูดควรยึดหลักการพูด ดังนี้คือ คำพูดใดไม่จริง ไม่แท้ ไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้ฟัง ไม่ควรพูด คำพูดใด เป็นคำจริงแท้ แต่ไม่มีประโยชน์ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้ฟัง ไม่ควรพูด คำพูดใด เป็นคำจริงแท้ และมีประโยชน์ แต่ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้ฟัง ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับกาลเทศะก่อนจึงจะพูด คำพูดใดไม่จริง ไม่แท้ ไม่มีประโยชน์ แม้คำพูดนั้นจะเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของผู้ฟัง ไม่ควรพูด คำพูดใด เป็นคำจริงแท้ ไม่มีประโยชน์ แม้เป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของผู้ฟัง ไม่ควรพูด คำพูดใดเป็นคำจริงแท้ มีประโยชน์ เป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของผู้ฟัง ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับกาลเทศะก่อนจึงพูด

ผู้พูดไม่ควรไคร่ความสรรเสริญในการพูดต่อชุมชน เพราะถ้าไม่ได้รับการสรรเสริญตามที่หวังอาจทำให้เกิดความลังเลใจ ก่อเงิน ขัดเคือง เสียใจ ถ้าได้รับการสรรเสริญความเพื่องฟูในชัยชนะจะย่ำผู้พูด คือ ทำให้หัวเราะลำพองใจในความเป็นผู้ชนะ เกิดความเห่อเหิมยกย่องถือตัว และดูหมิ่นผู้อื่น

สารที่ควรนำมาใช้สื่อสาร ก็คือ สารที่ทำให้ผู้พูดและผู้ฟังมีกุศลธรรมเจริญขึ้น อกุศลธรรมเสื่อมลง ไม่ทำร้ายเบียดเบียนกัน สารที่ไม่ควรนำมาใช้สื่อสาร ก็คือ สารที่เป็นเท็จ สารที่มีลักษณะเสียดแทงให้เจ็บใจ สารที่มีลักษณะส่อเสียด สารทำให้ผู้พูด และผู้ฟังมีกุศลธรรมเสื่อมลง อกุศลธรรมเจริญขึ้น และทำร้ายเบียดเบียนกัน

ภาษาหรือถ้อยคำที่ควรนำมาใช้ในการสื่อสาร ก็คือ ถ้อยคำที่จริง ถ้อยคำที่สุภาพ ถ้อยคำนุ่มนวล ไพเราะอ่อนหวาน จับใจ ถ้อยคำฟังสบายหู ถ้อยคำไม่ส่อเสียด ถ้อยคำไม่เพื่อเจ้อ ถ้อยคำไร้โทษ ถ้อยคำที่ประกอบด้วยเมตตาจิต ถ้อยคำที่ถูกกาล ถ้อยคำที่เป็นสุภาษิต เป็นที่ยินดีเจริญใจของผู้ฟัง และเป็นถ้อยคำภาษาถิ่นของผู้ฟัง ภาษาหรือถ้อยคำที่ไม่ควรนำมาใช้ในการสื่อสาร ก็คือ ถ้อยคำที่เป็นเท็จ ถ้อยคำที่ลามก ถ้อยคำหยาบคาย ถ้อยคำส่อเสียด ถ้อยคำเพื่อเจ้อ ถ้อยคำที่วิญญูชนติเตียนถ้อยคำที่เป็นหุพภาษิต เป็นที่ยั่วให้ผู้อื่นโกรธ และทำลายสมาธิของผู้อื่น

ผู้ฟังควรปฏิบัติ ดังนี้ คือ ควรมีสติรู้เท่าทันว่า ถ้อยคำพูดของบุคคลที่ตนได้ฟังนั้น อาจก่อให้เกิดสุข เกิดทุกข์ หรือไม่สุขไม่ทุกข์ได้ตลอดเวลา ต้องถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติ ๒ อย่าง คือ การสดับฟังให้มาก กระทำในใจโดยแยกกาย และการตั้งมั่นในศีล ซึ่งสองสิ่งนี้จะช่วยเป็นแนวทางให้ผู้ฟังเกิดสัมมาวจา นอกจากนี้ต้องไม่มีจิตฟุ้งซ่านในขณะที่ฟัง รู้จักเลือกฟัง กล่าวคือ คำพูดใดที่ฟังแล้วทำให้กุศลธรรมเจริญขึ้น อกุศลธรรมเสื่อมลงก็ควรฟัง หากเป็นตรงข้ามก็ไม่ควรฟัง และต้องรู้จักใช้วิจารณ์ญาณหรือใช้ปัญญาใคร่ครวญ ไม่เชื่อโดยง่าย รู้จักสอบถาม หากพบว่าสารหรือเนื้อหาใดดี มีประโยชน์เพื่อสุข ก็ให้นำมาปฏิบัติ หากเป็นโทษก็ให้ละในสิ่งนั้น และไม่หวั่นไหวในถ้อยคำทั้งหลาย

ผลของการพูด การพูดจะประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาของผู้พูดและผู้ฟังเป็นสำคัญ การพูดด้วยวาจาสุจริต ผู้พูดจะได้รับผลกรรมดีในภพนี้ คือ จะประสบแต่ความสุข โสมนัส ไม่เดือดร้อน ไม่ทุกข์ ไม่คับแค้น ไม่เศร้าโศกร่ำไห้ ไม่ถึงความหลงสติในปัจจุบัน และจะได้รับผลกรรมดีในภพหน้า คือ ทำให้เข้าถึงกำเนิดมนุษย์ และเทวดา เป็นที่บูชาของหมู่มนุษย์หรือเทวดา ได้เข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ การพูดด้วยวาจาทุจริต ผู้พูดจะได้รับผลกรรมในภพนี้ คือ จะประสบแต่ความทุกข์ โทมนัส เดือดร้อน ลำบากใจ คร่ำครวญร่ำไห้ ถึงความหลงสติในปัจจุบัน และจะได้รับผลกรรมในชาติหน้า คือ หากไปเกิดเป็นมนุษย์อีก จะเกิดในสกุลต่ำลำบาก และอาจเข้าถึงทุกคติ โลกนรก หรือไปกำเนิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เรื่องวาทศาสตร์แนวพุทธ สำหรับนำมาใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาวาทการ หากพิจารณานิยามความหมายของวิชาวาทการที่อธิบายว่า หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยถ้อยคำระหว่างบุคคล จึงอาจสรุปได้ว่า ผลจากการวิจัยเรื่องวาทศาสตร์แนวพุทธในครั้งนี้ สามารถจัดเป็นองค์ความรู้ด้านวาทวิทยา และสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาวาทการแก่นักศึกษาได้

Abstract

This research aimed to study the principles of speech in the Tripitaka scriptures by means of documentary research, the research topics adhering to the communication model of Harold D. Lasswell, i.e., to study components about speaker, message, language used in spoken communication, listener, and speech outcome, to be put together as a body of knowledge about Buddhist rhetoric. The research findings may be summarized as follows.

Speech means utterance of words to signify meanings verbally and by gestures. It is necessary for the speaker to have intention, reflection, and deliberation before words can come into existence.

The importance of speech lies in that a cause of one's happiness or hardship is one's or others' speech, intentional as well as unintentional. And whether one decays or prospers depends on one's speech.

A speaker should adhere to this principle of speech: words that should not be said are untrue, unauthentic, useless, unpleasing, and unfavorable to the listener. Any words that are really true but useless, unpleasing, and unfavorable to the listener should not be said. Any words that are really true and useful but are neither pleasing nor favorable to the listener should be considered for their appropriateness to a certain time and place before they are uttered. Any words that are untrue, unauthentic, and useless should not be said, although they may be pleasing and favorable to the listener. Any words that are really true, useful, pleasing, and favorable to the listener should be considered for their appropriateness to a certain time and place before they are uttered.

A speaker should not crave praise when delivering a speech in public, for if such expected praise is not forthcoming, there may occur hesitation, embarrassment, frustration, and sorrow. When praised, such a speaker will gloat in triumph, i.e., laughing with the pride of a victor, swelling, feeling oneself a cut above the common herd while looking down upon others.

A message that should be transmitted is one that makes both the speaker and the listener exalt in the rightful path with reduction in sinfulness, neither harming nor inflicting suffering on each other. A message that should not be used for communication is one that is untrue, that causes mental anguish, that is characterized by sarcasm. It is the kind of message that causes the speaker and the listener to lose the rightful concept and to abound in sinfulness as well as to harm and inflict suffering on each other.

The language or words fit for communication are true, polite, gentle, sweet, easy to the ears, without sarcasm or rambling, harmless, filled with kindness and propriety, and proverbial and pleasing to the listener. These are words in the listener's local dialect. The language or words that should not be used for communication are devoid of truth, dirty, rude, sarcastic, and rambling. They are what decent people label foul language to anger others and hamper their concentration.

A listener should practice the following: be wise enough to the words of speakers, whether they may bring happiness or suffering or the opposites at any time. A speaker should be filled with two qualities: listening much to others while reflecting wisely as well as firm adherence to the precepts of conduct. These two help the listener to achieve rightful speech. Besides, one must not allow the mind to wander aimlessly while listening. One must know what to listen to. That is to say, any words that lead to more growth of the rightful path and the lessening of sinfulness are worth listening to, while the opposite should not be heeded. It is necessary that one exercise judgment or intellect in reflection and not believe easily. One must learn to ask questions. Anything beneficial and conducive to happiness should be put into practice. Anything harmful should be absconded. One should not be swayed by any words within reach.

Regarding speech outcome, whether a speech is successful depends principally on the wisdom of the speaker and the listener. With honest speech given, its speaker will be rewarded with good deeds in this life, i.e., he will meet with happiness and pleasure without trouble and suffering, and without sorrow and grief. Such a speaker would not fall into illusion for the present and will be faced with good deeds in the next life. Such a one would attain the stage of beginning of man and angel and be worthy of worship by man and angel alike, while achieving the path of peace and the world of heaven. Dishonest speech will cause its speaker bad deeds in this life. That is, such a one will meet with suffering and remorse, being harassed and mentally anguished, wailing and weeping, falling into illusion for the present, and will experience bad deeds in the next life. Born human, such a one would be part of a lowly family and may even get into hell, or would be born as an animal.

The objective of the research was to put together a body of knowledge about Buddhist rhetoric for use in the instruction of a course in speech. Considering the definition of the speech course as field of knowledge about verbal communication between persons, it may be concluded that these research findings about Buddhist rhetoric may be taken as a body of knowledge about speech arts and should be applicable to the instruction of the course in speech for students.